

Samarbeidsrådet for tros- og livssynssamfunn Bergen

- Avsender: Samarbeidsrådet for tros- og livssynssamfunn Bergen
- Høringsinstans: Andre frivillige organisasjoner
- Ønsker å ta stilling til høringen: **JA**

Avgitte svar

Lovens formål og medlemskapsspørsmål

1. Dagens tre lover erstattes av én felles lov om tros- og livssynssamfunn

jf. kap. [6](#), [8](#), [18](#) og § [1](#) i høringsnotatet (åpnes i nytt vindu)

Velg et alternativ

- ☒ Enig
☐ Uenig

Hvor viktig er dette?

- ☐ Viktig
☐ Ikke viktig
☐ Ingen oppfatning

Eventuell kommentar

Det er et fremskritt at tre lover samles i én. Samtidig kan lovens struktur gå lengre i å sikre likebehandling.

2. Lovens formål skal være å understøtte tros- og livssynssamfunnene

jf. [kap. 7](#) og § [1](#) i høringsnotatet (åpnes i nytt vindu)

Velg et alternativ

- ☐ Enig
☐ Uenig

Hvor viktig er dette?

- ☐ Viktig
☐ Ikke viktig
☐ Ingen oppfatning

Eventuell kommentar

Det bør være en felles formål for hele loven, og spesifisere at den skal understøtte alle tros- og livssynssamfunn «på lik linje».

3. Loven skal definere tros- og livssynssamfunn som "sammenslutninger for felles utøvelse av en religiøs tro eller et sekulært livssyn"

jf. [kap. 7](#) og § [1](#) i høringsnotatet (åpnes i nytt vindu)

Velg et alternativ

- ☒ Enig
☐ Uenig

Hvor viktig er dette?

- ☐ Viktig
☐ Ikke viktig
☐ Ingen oppfatning

Eventuell kommentar

4. Den gjeldende lovregulerte ordningen om barns tilhørighet til tros- og livssynssamfunn oppheves

jf. [kap. 18](#) og §§ [2](#) og [3](#) (lenkene åpnes i nytt vindu)

Velg et alternativ

- ☒ Enig
☐ Uenig

Hvor viktig er dette?

- ☐ Viktig
☐ Ikke viktig
☐ Ingen oppfatning

Eventuell kommentar

Registrering og tilskudd

5. Det settes som krav for registrering av tros- og livssynssamfunn at samfunnet må ha mer enn 500 medlemmer som har fylt 15 år

jf. [kap. 7](#) og [§ 3](#) (lenken åpnes i nytt vindu)

Velg et alternativ

- ☐ Enig
☒ Uenig

Hvor viktig er dette?

- ☐ Viktig
☐ Ikke viktig
☐ Ingen oppfatning

Eventuell kommentar

Det er forståelse for at staten ønsker å fastsette en viss minstestørrelse for støtte for trossamfunn. Samtidig oppleves grensen på 500 medlemmer over 15 år som særdeles høyt. Fem av seks trossamfunn vil miste støtten, og vil i praksis tvinges inn i sammenslutninger. Dette forskyver de administrative kostnadene fra staten til trossamfunnene, og vil bidra til at mindre av midlene når frem dit de er tiltenkt. Sammenslutninger vil være et inngrep i retten til å organisere trossamfunnet fritt. Det vil bidra til sentralisering, spesielt blant trossamfunn som i dag i stor grad har lokal selvbestemmelse. Mindre trosretninger har samme rett til religionsutøvelse og et unødvendig høyt tak for støtte kan være diskriminerende for disse. Unntaksbestemmelsene er særdeles vage og åpner derfor for utstrakt bruk av skjønn, som igjen kan føre til diskriminering. STL Bergen ønsker ikke å ha en sterk mening om en eksakt medlemsgrense, men det bør ikke være høyere enn 100 medlemmer.

6. Lovens antallskrav kan oppfylles ved at likeartede samfunn søker om å bli registrert i fellesskap

jf. [kap. 7](#) og [§ 3](#) (lenken åpnes i nytt vindu)

Velg et alternativ

- ☒ Enig
☐ Uenig

Hvor viktig er dette?

- ☐ Viktig
☐ Ikke viktig
☐ Ingen oppfatning

Eventuell kommentar

Lovens antallskrav er for høyt og felles registrering er ikke nødvendigvis like aktuelt med et vesentlig lavere antallskrav.

7. Det gis hjemmel i loven for at antallskravet kan fravikes i helt særlige tilfeller

jf. [kap 7](#) og [§ 3](#) (lenken åpnes i nytt vindu)

Velg et alternativ

- ☐ Enig
☐ Uenig

Hvor viktig er dette?

- ☐ Viktig
☐ Ikke viktig
☐ Ingen oppfatning

Eventuell kommentar

Søttes hvis antall settes til 500. Ikke nødvendigvis nødvendig om antallet settes på for eksempel 100.

8. Et samfunn må være registrert for å ha krav på tilskudd og for å kunne tildeles vigselfrett, jf. kap. 7 og 19 og §§ 3 og 4 og forslag til endring i ekteskapsloven § 12 første ledd.

jf. [kap. 7](#) og [19](#) og [§§ 3](#) og [4](#)
forslag til endring i ekteskapsloven § 12 første ledd (lenkene åpnes i nytt vindu)

Velg et alternativ

- ☒ Enig
☐ Uenig

Hvor viktig er dette?

- ☐ Viktig
☐ Ikke viktig
☐ Ingen oppfatning

Eventuell kommentar

Vigsel er en sentral del av mange religiøse retninger. For mange er den religiøse siden av ekteskapsinngåelsen vel så viktig som den rettslige siden. Samfunnet bør respektere denne utbredte holdningen og fortsatte legge til rette for at tros- og livssynssamfunn kan kombinere den religiøse og verdslige siden av ekteskapsinngåelsen i én prosess og seremoni. Dette har blitt enda mer aktuelt når politikere mange steder står som de offentlige viglerne og at offentlige vigsel kan av mange bli oppfattet som en politisk handling, heller enn en offentlig eller rettslig handling. Tros- og livssynssamfunn vil i denne situasjonen for troende stå som eneste utvei å få det som av mange oppfattes som en upolitisk vigsel. Samtidig bør staten gjøre det lettere for alternative formuleringer for ekteskapspakter, spesielt for religioner som har en ulik tradisjon enn den kristne.

9. Staten skal overta kommunenes finansieringsansvar for tilskudd til tros- og livssynssamfunn utenom Den norske kirke

jf. [kap. 13](#) og [§ 4](#) (lenken åpnes i nytt vindu)

Velg et alternativ

- ☒ Enig
☐ Uenig

Hvor viktig er dette?

- ☐ Viktig
☐ Ikke viktig
☐ Ingen oppfatning

Eventuell kommentar

Dagens ordning med både statlig og kommunal støtte skaper et administrativt merarbeid både for det offentlige og for tros- og livssynssamfunnene. En statliggjøring er en akseptabel måte å redusere dette byråkratiet. Samtidig er det viktig at det er en likeartet støtteordning for alle tros- og livssynssamfunn, også Den norske kirke.

10. Tilskudd til tros- og livssynssamfunn utenom Den norske kirke skal beregnes etter antallet medlemmer i samfunnet over 15 år

jf. [kap. 14](#) og [§ 4](#) (lenken åpnes i nytt vindu)

Velg et alternativ

- ☐ Enig
☒ Uenig

Hvor viktig er dette?

- ☐ Viktig
☐ Ikke viktig
☐ Ingen oppfatning

Eventuell kommentar

Mange tros- og livssynssamfunn opplever arbeidet med barn og unge som en sentral del av sitt arbeide. For mange går disproporsjonalt mye midler til trosopplæring og andre barne- og ungdomstiltak. Disse tiltakene bidrar ofte til samfunnsengasjement og, særlig for trossamfunn med mange innvandrere, til økt integrering. Behovet for egen lokale begrunnes ofte vel så mye ut ifra å ha et egnet sted for trosopplæring og barne- og ungdomsaktiviteter. Barn regnes av de fleste trossamfunn som medlemmer. Det å ikke utløse tilskudd for disse kan betraktes som en innskrenkning av deres religionsfrihet og foreldre retten. Andel barn og unge i trossamfunn varier, og det vil være et gode at mer midler går til de samfunnene som har flere barn. Dette gjelder ikke minst fordi barn er en gruppe som selv ikke er i stand til bidra økonomisk til sitt tros- eller livssynssamfunn. Det som kan tale til fordel for en aldersgrense er at registrering av medlemskap av barn fra familier med foreldre av ulik medlemskap i tros- og livssynssamfunn tidvis er krevende.

11. Satsen for tilskudd per medlem i tros- og livssynssamfunn utenom Den norske kirke skal reguleres årlig i samsvar med endringene i statens tilskudd til Den norske kirke

jf. [kap. 14](#) og [§ 4](#) (lenken åpnes i nytt vindu)

Velg et alternativ

- ☒ Enig
☐ Uenig

Hvor viktig er dette?

- ☐ Viktig
☐ Ikke viktig
☐ Ingen oppfatning

Eventuell kommentar

Satsen må også justeres i forhold til medlemstall.

12. Tilskudd til investeringer av Den norske kirkes kirkebygg fra før 1900 skal ikke inngå i reguleringsgrunnlaget for tilskudd til andre tros- og livssynssamfunn

jf. [kap. 14](#) og [§ 4](#) (lenken åpnes i nytt vindu)

Velg et alternativ

- ☐ Enig
☐ Uenig

Hvor viktig er dette?

- ☐ Viktig
☐ Ikke viktig
☐ Ingen oppfatning

Eventuell kommentar

Har ingen sterke meninger om strukturen av en ordning for særlig finansiering av antikvarisk viktige kirkebygg. Det som derimot er viktig er at hvis en ordning innføres, at denne gjøres gjeldende for alle tros- og livssynssamfunn og vil gjelde alle gudshus på lik linje, uansett hvilket tros- eller livssynssamfunn det tilhører.

13. Tilskudd til oppgaver Den norske kirke utfører på vegne av det offentlige skal ikke inngå i reguleringsgrunnlaget for tilskudd til andre tros- og livssynssamfunn

jf. [kap. 14](#) og [§ 4](#) (lenken åpnes i nytt vindu)

Velg et alternativ

- ☒ Enig
☐ Uenig

Hvor viktig er dette?

- ☐ Viktig
☐ Ikke viktig
☐ Ingen oppfatning

Eventuell kommentar

14. Tilskudd til utgifter som følger av Den norske kirkes særlige stilling skal ikke inngå i reguleringsgrunnlaget for tilskudd til andre tros- og livssynssamfunn

jf. [kap. 14](#) og [§ 4](#) (lenken åpnes i nytt vindu)

Velg et alternativ

- ☐ Enig
☐ Uenig

Hvor viktig er dette?

- ☐ Viktig
☐ Ikke viktig
☐ Ingen oppfatning

Eventuell kommentar

15. Samfunn skal kunne nektes tilskudd dersom de mottar bidrag fra stater som ikke respekterer retten til tros- og livssynsfrihet

jf. [kap. 15](#) og [§ 6](#) (lenken åpnes i nytt vindu)

Velg et alternativ

- ☐ Enig
☒ Uenig

Hvor viktig er dette?

- ☐ Viktig
☐ Ikke viktig
☐ Ingen oppfatning

Eventuell kommentar

Forslaget om å forby støtte fra visse stater som bryter trosfriheten blir for vagt. På den ene siden blir reglene enkle å omgå, blant annet gjennom bruk av mellommenn. Samtidig blir det vanskelig å kontrollere, og skjønnsmessige vurderinger kan skape nye konflikter. Det kan også

tenkes at støtten må inndras fra trossamfunn som forslaget ikke hadde som hensikt å treffe.

16. Det skal overlates til fylkesmannen å treffe vedtak om registrering og tilskudd etter loven og å føre tilsyn med virksomheten

jf. [kap. 17](#) og [§ 7](#) (lenken åpnes i nytt vindu)

Velg et alternativ

- ☒ Enig
☐ Uenig

Hvor viktig er dette?

- ☐ Viktig
☐ Ikke viktig
☐ Ingen oppfatning

Eventuell kommentar

Fylkesmannen oppfattes som å ha kompetanse til å administrere ordningen med registrering og støtte til tros- og livssynssamfunn.

17. Fylkesmannens myndighet etter loven skal kunne ivaretas av ett fylkesmannsembete

jf. [kap. 17](#) og [§ 7](#) (lenken åpnes i nytt vindu)

Velg et alternativ

- ☒ Enig
☐ Uenig

Hvor viktig er dette?

- ☐ Viktig
☐ Ikke viktig
☐ Ingen oppfatning

Eventuell kommentar

Det er enklere for både det offentlige og tros- og livssynssamfunnene om det er kun ett fylkesmannsembete som administrerer ordningen.

Den norske kirke

18. Særskilte bestemmelser som kun retter seg mot Den norske kirke (kirkelig rammelov) skal gis i et eget kapittel i den nye trossamfunnsloven

jf. [kap. 8](#) og [§§ 8 – 16](#) (lenkene åpnes i nytt vindu)

Velg et alternativ

- ☐ Enig
☐ Uenig

Hvor viktig er dette?

- ☐ Viktig
☐ Ikke viktig
☐ Ingen oppfatning

Eventuell kommentar

19. Det skal overlates til Kirkemøtet å fastsette nærmere bestemmelser om kirkens organisering, kirkelig inndeling, kirkelige organer og valg til disse

jf. [kap. 8](#) og [§§ 10 og 11](#) (lenkene åpnes i nytt vindu)

Velg et alternativ

- ☐ Enig
☐ Uenig

Hvor viktig er dette?

- ☐ Viktig
☐ Ikke viktig
☐ Ingen oppfatning

Eventuell kommentar

20. Det skal overlates til Kirkemøtet å fastsette bestemmelser om kirkebygg

jf. [kap. 8](#) og [§ 13](#) (lenken åpnes i nytt vindu)

Velg et alternativ

- ☐ Enig
☐ Uenig

Hvor viktig er dette?

- ☐ Viktig
☐ Ikke viktig
☐ Ingen oppfatning

Eventuell kommentar

21. Det skal overlates til Kirkemøtet å fastsette bestemmelser om, og med hvilke unntak og særregler, forvaltningsloven, offentlighetsloven og arkivloven skal gjelde for kirken

jf. [kap. 8](#) og [§ 16](#) (lenken åpnes i nytt vindu)

Velg et alternativ

- ☐ Enig
☐ Uenig

Hvor viktig er dette?

- ☐ Viktig
☐ Ikke viktig
☐ Ingen oppfatning

Eventuell kommentar

22. Det skal overlates til Kirkemøtet å fastsette om medlemmer av kirken skal betale medlemskontingent

jf. [kap. 10](#) og [§ 12](#) (lenken åpnes i nytt vindu)

Velg et alternativ

- ☐ Enig
☐ Uenig

Hvor viktig er dette?

- ☐ Viktig
☐ Ikke viktig
☐ Ingen oppfatning

Eventuell kommentar

23. Bestemmelsene om at soknet og Den norske kirke er selvstendige rettssubjekter skal videreføres

jf. [kap. 8](#) og [§ 9](#) (lenken åpnes i nytt vindu)

Velg et alternativ

- ☐ Enig

☐ Uenig

Hvor viktig er dette?

Eventuell kommentar

- ☐ Viktig
☐ Ikke viktig
☐ Ingen oppfatning

24. Mener du at Den norske kirke skal finansieres ved at a) Dagens økonomiske oppgavefordeling mellom staten og kommunene føres videre, eller b) Staten skal overta det ansvaret kommunene i dag har for finansiering av den lokale kirke?

jf. [kap. 9](#) og [§ 12](#) (lenken åpnes i nytt vindu)

Velg et alternativ

Hvor viktig er dette?

Eventuell kommentar

- ☐ a) Dagens økonomiske oppgavefordeling mellom staten og kommunene føres videre.
☐ b) Staten skal overta det ansvaret kommunene i dag har for finansiering av den lokale kirke.

- ☐ Viktig
☐ Ikke viktig
☐ Ingen oppfatning

Vigselsrett, gravplassdrift og andre spørsmål

25. Vigselsrett for tros- og livssynssamfunn skal videreføres, jf. kap. 19 og forslag til endringer i ekteskapsloven §§ 12 og 13.

jf. [kap. 19](#)
forslag til endringer i ekteskapsloven §§ 12 og 13 (lenkene åpnes i nytt vindu)

Velg et alternativ

Hvor viktig er dette?

Eventuell kommentar

- ☒ Enig
☐ Uenig

- ☐ Viktig
☐ Ikke viktig
☐ Ingen oppfatning

Vigsel er en sentral del av mange religiøse retninger. For mange er den religiøse siden av ekteskapsinngåelsen vel så viktig som den rettslige siden. Samfunnet bør respektere denne utbredte holdningen og fortsatte legge til rette for at tros- og livssynssamfunn kan kombinere den religiøse og verdslige siden av ekteskapsinngåelsen i én prosess og seremoni. Dette har blitt enda mer aktuelt når politikere mange steder står som de offentlige vokterne og at offentlige vigsel kan av mange bli oppfattet som en politisk handling, heller enn en offentlig eller rettslig handling. Tros- og livssynssamfunn vil i denne situasjonen for troende stå som

eneste utvei å få det som av mange oppfattes som en upolitisk vigsel. Samtidig bør staten gjøre det lettere for alternative formuleringer for ekteskapspakter, spesielt for religioner som har en ulik tradisjon enn den kristne.

26. Den lokale kirkes ansvar for gravplassdrift og –forvaltning skal videreføres som normalordning, jf. kap. 22 og forslag til endringer i gravferdsloven § 23.

jf. [kap. 22](#)

forslag til endringer i gravferdsloven § 23 (lenken åpnes i nytt vindu)

Velg et alternativ

- ☐ Enig
☒ Uenig

Hvor viktig er dette?

- ☐ Viktig
☐ Ikke viktig
☐ Ingen oppfatning

Eventuell kommentar

Gravplassforvaltningen er et offentlig anliggende som bør forvaltes av det offentlige. Det er også viktig at det offentlige overtar eiendomsretten til gravplassene. Om det fortsatt åpnes for at Den norske kirke kan drifte gravplasser, må det som et minimum være slik at det er det offentlige som har myndighet til å bestemme om en kommune kan overta forvaltningen, og at overtakelsen av eiendomsretten skjer vederlagsfritt.

27. Fylkesmannen skal etter søknad fra kommunen kunne treffe vedtak om overføring av gravplassansvaret til kommunen, jf. kap. 22 og forslag til endringer i gravferdsloven § 23.

jf. [kap. 22](#)

forslag til endringer i gravferdsloven § 23 (lenken åpnes i nytt vindu)

Velg et alternativ

- ☒ Enig
☐ Uenig

Hvor viktig er dette?

- ☐ Viktig
☐ Ikke viktig
☐ Ingen oppfatning

Eventuell kommentar

Støttes subsidiært hvis den lokale kirke får ansvar for gravplassdrift.

28. Det ansvaret bispedømmerådet har etter gjeldende gravferdslov, skal overføres til de enkelte fylkesmenn, jf. kap. 22 og forslag til endringer i gravferdsloven §§ 4, 21 og 24

jf. [kap. 22](#)

forslag til endringer i gravferdsloven §§ 4, 21 og 24 (lenkene åpnes i nytt vindu)

Velg et alternativ

- ☐ Enig
☐ Uenig

Hvor viktig er dette?

Eventuell kommentar

- ☐ Viktig
☐ Ikke viktig
☐ Ingen oppfatning

Støttes subsidiært hvis den lokale kirke får ansvar for gravplassdrift.

Kommentarer

Samarbeidsrådet for tros- og livssynssamfunn Bergen (STL Bergen) viser til Kulturdepartementets høringsnotat om forslag til ny lov om tros- og livssynssamfunn datert 25. september 2017. Dette høringssvaret er utfallet av dialog og konsensus blant de 17 tros- og livssynssamfunnene som er medlemmer i STL Bergen. Disse er de lokale eller regionale leddene av Ahmadiyya Muslim Jama'at, Bahá'í-samfunnet, Bergen Hindu Sabha, Bergen moské, Bergen Muslimske Forening, Bergen Singh Sabha Guadwara, Buddhistforbundet, Den katolske kirke, Den norske kirke, Den Thailandsk Buddhistforening, Det Islamske Fellesskap Bosnia-Herzegovina, Holistisk Forbund, Human-Etisk Forbund, Jesu Kristi Kirke av Siste Dagers Hellige, Kristensamfunnet, Kvekersamfunnet og Metodistkirken. Nettskjemaet har til dels førende spørsmål, til dels unnlater å ta opp relevante problemstillinger og gir i liten grad mulighet for en overordnet diskusjon. Det er derfor nødvendig med en friere høringssvar enn skjemaet legger opp til. Svar i nettskjemaet er gitt i den grad spørsmålene er aktuelle. Innholdet i dette dokumentet er identisk med det som er satt i inn i kommentarfeltet i nettskjemaet. STL Bergen støtter seg forøvrig til høringssvaret fra Samarbeidsrådet for tros- og livssynssamfunn. Likebehandling Loven bør i størst mulig grad bidra til likebehandling av tros- og livssynssamfunn. Dette er ikke bare prinsipielt viktig, men også nødvendig for å sikre religionsfriheten. Uten en bred og sterk likebehandlingsprinsipp kan den allmenne aksepten for at staten fører en aktiv støttende tros- og livssynspolitikke svekkes. Også for Den norske kirke er likebehandling nødvendig for å sikre deres selvstyre og integritet som et selvstendig trossamfunn. Det er et fremskritt at tre lover samles i én. Samtidig kan lovens struktur gå lengre i å sikre likebehandling. Det bør være en felles formål for hele loven, og spesifisere at den skal understøtte alle tros- og livssynssamfunn «på lik linje». Medlemsskap Tilskudd per medlem som en kompensatorisk ordning er et prinsipp som bør videreføres inn i ny lov. Samtidig bør det presiseres at støtte per medlem forblir på samme nivå for alle tros- og livssynssamfunn som for Den norske kirke. Den beste måten å sikre dette er en ensartet støtteordning for alle tros- og livssynssamfunn. Det er forståelse for at staten ønsker å fastsette en viss minstestørrelse for støtte for trossamfunn. Samtidig oppleves grensen på 500 medlemmer over 15 år som særdeles høyt. Fem av seks trossamfunn vil miste støtten, og vil i praksis tvinges inn i sammenslutninger. Dette forskyver de administrative kostnadene fra staten til trossamfunnene, og vil bidra til at mindre av midlene når frem dit de er tiltenkt. Sammenslutninger vil være et inngrep i retten til å organisere trossamfunnet fritt. Det vil bidra til sentralisering, spesielt blant trossamfunn som i dag i stor grad har lokal selvbestemmelse. Mindre trosretninger har samme rett til religionsutøvelse og et unødvendig høyt tak for støtte kan være diskriminerende for disse. Unntaksbestemmelsene er særdeles vage og åpner derfor for utstrakt bruk av skjønn, som igjen kan føre til diskriminering. STL Bergen ønsker ikke å ha en sterk mening om en eksakt medlemsgrense, men det bør ikke være høyere enn 100 medlemmer. Mange tros- og livssynssamfunn opplever arbeidet med barn og unge som en sentral del av sitt arbeide. For mange går disproportjonalt mye midler til trosopplæring og andre barne- og ungdomstiltak. Disse tiltakene bidrar ofte til samfunnsengasjement og, særlig for trossamfunn med mange innvandrere, til økt integrering. Behovet for egen lokale begrunnes ofte vel så mye ut ifra å ha et egnet sted for trosopplæring og barne- og ungdomsaktiviteter. Barn regnes av de fleste trossamfunn som medlemmer. Det å ikke utløse tilskudd for disse kan betraktes som en innskrenkning av deres religionsfrihet og foreldreretten. Andel barn og unge i trossamfunn varierer, og det vil være et gode at mer midler går til de samfunnene som har flere barn. Dette gjelder ikke minst fordi barn er en gruppe som selv ikke er i stand til bidra økonomisk til sitt tros- eller livssynssamfunn. Det som kan tale til fordel for en aldersgrense er at registrering av medlemskap av barn fra familier med foreldre av ulik medlemskap i tros- og livssynssamfunn tidvis er krevende. Andre forhold ved tilskudd Dagens ordning med både statlig og kommunal støtte skaper et administrativt merarbeid både for det offentlige og for tros- og livssynssamfunnene. En statliggjøring er en akseptabel måte å redusere dette byråkratiet. Samtidig er det viktig at det er en likeartet støtteordning for alle tros- og livssynssamfunn, også Den norske kirke. Det kan fort bli problematisk hvis det stilles særlige krav for tilskudd til tros- og livssynssamfunn, foruten det selvsagte av å følge norsk lov. Religionsfriheten sikrer tros- og livssynssamfunn en sterk grad av selvstendighet. Ved å bruke økonomisk støtte som et pressmiddel til å endre indre anliggender og religionsutførelse, kan hele det menneskerettslige grunnlaget for tilskuddsordningen falle bort. Et område som raskt kan få utilsiktede konsekvenser er behovet mellom å skille mellom individer og tros- og livssynssamfunn. Det skjer at medlemmer og ledere i tros- og livssynssamfunn kommer med uttalelser eller gjør handlinger som hverken er i tråd med egen tro eller vil være videre akseptert i samfunnet. Spesielt når det gjelder ledere kan det være en skjønsmessig vurdering om det da er individet eller tros- eller livssynssamfunnet som kommer med uttalelsen eller utfører handlingen. Det er urimelig at et tros- eller livssynssamfunn vil kunne holdes ansvarlig for hva bare en person gjør eller mener, selv om denne personen har en ledende stilling. Forslaget om å forby støtte fra visse stater som bryter trosfriheten blir for vagt. På den ene siden blir reglene enkle å omgå, blant annet gjennom bruk av mellommenn. Samtidig blir det vanskelig å kontrollere, og skjønsmessige vurderinger kan skape nye konflikter. Det kan også tenkes at støtten må inndras fra trossamfunn som forslaget ikke hadde som hensikt å treffe. Hvis det innføres sanksjonsmuligheter mot tros- og livssynssamfunn må disse også bli gjeldende for Den norske kirke. Ordningen med forstandere har hittil vært en ordning for å ansvarliggjøre enkeltledere. I økende grad er tros- og livssynssamfunn styrt av et styre, og det vil være nærliggende at det offentlige ansvarliggjør styrene heller enn enkeltpersoner for de oppgavene

som i dag tilligger forstandere, herunder rapportering av medlemmer, bruk av tilskudd og vigsel. STL Bergen har ingen sterke meninger om strukturen av en ordning for særlig finansiering av antikvarisk viktige kirkebygg. Det som derimot er viktig er at hvis en ordning innføres, at denne gjøres gjeldende for alle tros- og livssynssamfunn og vil gjelde alle gudshus på lik linje, uansett hvilket tros- eller livssynssamfunn det tilhører. Fylkesmannen oppfattes som å ha kompetanse til å administrere ordningen med registrering og støtte til tros- og livssynssamfunn. Det er enklere for både det offentlige og tros- og livssynssamfunnene om det er kun ett fylkesmannsembete som administrerer ordningen. Vigsel Vigsel er en sentral del av de fleste religiøse retninger. For mange er den religiøse siden av ekteskapsinngåelsen vel så viktig som den rettslige siden. Samfunnet bør respektere denne utbredte holdningen og fortsatte legge til rette for at tros- og livssynssamfunn kan kombinere de religiøse og verdslige sidene av ekteskapsinngåelsen i én prosess og én seremoni. Dette har blitt enda mer aktuelt når politikere nå står som de offentlige viglerne. Offentlige vigsel kan av mange bli oppfattet som en politisk handling, heller enn en offentlig eller rettslig handling. Tros- og livssynssamfunn vil i denne situasjonen kunne stå som eneste utvei til å kunne få det som av mange oppfattes som en upolitisk vigsel. Samtidig bør staten gjøre det lettere for alternative formuleringer for ekteskapspakter, spesielt for religioner som har en ulik tradisjon enn den kristne. Gravplassforvaltning Gravplassforvaltningen er et offentlig anliggende som bør forvaltes av det offentlige. Det er også viktig at det offentlige overtar eiendomsretten til gravplassene. Om det fortsatt åpnes for at Den norske kirke kan drifte gravplasser, må det som et minimum være slik at det er det offentlige som har myndighet til å bestemme om en kommune kan overta forvaltningen, og at overtakelsen av eiendomsretten skjer vederlagsfritt.